

Силабус
навчальної дисципліни
Методика роботи при обмеженнях мовленнєвої функції
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність А6 Спеціальна освіта
Спеціалізація А6.01 Логопедія
Галузь знань А Освіта
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач	Лопатіна Ганна Олександрівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/lopatina-ganna-oleksandrivna/
Контактний тел.	+380952213594 (Viber, Telegram, Instagram)
E-mail викладача:	lopatina.hanna29@gmail.com
Графік консультацій	з 9.00 до 18.00 з понеділка по суботу включно

Обсяг ОК на поточний навчальний рік:

для денної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
4\120	20	20	80	екзамен

для заочної форми навчання

Кількість кредитів/ годин	Лекції (годин)	Практичні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	звітність
4\120	10	6	104	екзамен

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська, англійська

Ключові слова: дитина, порушення мовлення, методика роботи, корекція

Мета та предмет ОК:

Метою викладання ОК є формування у здобувачів вищої освіти першого рівня глибокого розуміння логодидактичних і психофізіологічних основ навчання рідної мови та мовлення, а також озброєння їх ефективними методами та прийомами роботи з особами з функціонально-мовленнєвими труднощами.

Предметом ОК є вивчення теоретичних і практичних аспектів діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

РН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН13. Володіти методиками сприяння соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.

РН14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

Зміст курсу:

✦ Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади методики роботи при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 1. Теоретичні основи методики роботи при обмеженнях мовленнєвої функції

Предмет, мета та завдання методики роботи при обмеженнях мовленнєвої функції. Наукові основи методики роботи при обмеженнях мовленнєвої функції та її зв'язок з іншими науками. Закономірності розвитку мовлення у дітей.

Завдання спеціального навчання мови та мовлення при обмеженнях мовленнєвої функції.

Тема 2. Методичні основи методики роботи при обмеженнях мовленнєвої функції

Методичні принципи навчання мови та мовлення. Основні засоби навчання мови та мовлення. Методи і прийоми спеціального навчання рідної мови. Характеристика словесних, наочних і практичних методів формування та розвитку рідної мови. Умови успішного формування та розвитку мовлення дітей. Форми навчання та типи занять за дидактичною метою.

Змістовий модуль 2. Методика навчання пасивного та активного словника при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 3. Закономірності розвитку словника при обмеженнях мовленнєвої функції

Закономірності становлення слова у дітей: кількісний ріст словникового запасу та його якісний розвиток. Особливості засвоєння значення слова дітьми.

Тема 4. Зміст і методи словникової роботи при обмеженнях мовленнєвої функції

Завдання словникової роботи, загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Розширення обсягу словника. Формування структури значення слова. Розвиток лексичної системності і семантичних полів. Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи.

Змістовий модуль 3. Методика навчання діалогічного мовлення при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 5. Теоретичні засади та початкові форми діалогічного мовлення при обмеженнях мовленнєвої функції

Характеристика зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, характеристика, зміст та форми діалогічного мовлення.

Тема 6. Методика формування діалогічного мовлення через систему запитань і бесід

Спеціальна методика навчання дітей початковиз форм діалогу. Застосування прийому питання – відповідь. Питання, які відносяться до назв предметів. Питання, які відносяться до назв ознак і властивостей предметів. Питання, які стосуються дій та станів предметів. Репродуктивні поширені запитання. Запитання пошукового характеру. Зміст та структура бесід. Спеціальна методика їх проведення.

Змістовий модуль 4. Методика навчання описів при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 7. Теоретичні основи та структура описового мовлення

Монологічне мовлення, його характеристика. Види монологічного мовлення: опис, розповідь, роздум.

Тема 8. Методика навчання описів при обмеженнях мовленнєвої функції

Огляд методик навчання дітей складання описів. Основне завдання та зміст опису. Зміст методики навчання описам дітей із порушеннями мовлення. Навчання порівняння та знаходження рис подібності на основі встановлення аналогій із відповідним оформленням. Засоби формування порівняння. Формування елементарного усвідомлення структури опису, навчання описам (фактичним, творчим, порівняльним) за схемою і без. Навчання складання розповідей-описів про природу.

Змістовий модуль 5. Методика навчання розповіді за картинками при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 9. Методика навчання розповіді за сюжетною картинкою

Особливості роботи із сюжетною картинкою. Принципи підходу до навчання зв'язного монологічного мовлення в процесі роботи над картинкою.

Тема 10. Методика навчання розповіді за серією сюжетних картинок

Значення навчання розповідання за серією сюжетних картинок та вимоги до них. Зміст сюжетних серій послідовних картинок. Види серій сюжетних картинок за ступенем складності, розуміння послідовності розгортання сюжету. Послідовність навчання, складання розповіді за серією сюжетних картинок.

Змістовий модуль 6. Методика навчання морфологічної сторони мовлення та способів словотворення при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 11. Методика формування граматичної правильності мовлення при обмеженнях мовленнєвої функції

Поняття граматики, її складові. Завдання формування граматичної сторони мовлення. Методи і прийоми формування граматично правильного мовлення. Етапи роботи з формування словозміни у дітей з порушеннями мовлення. Послідовність роботи над реченням. Послідовність роботи з диференціації кожної граматичної форми.

Тема 12. Методика формування словотворення при обмеженнях мовленнєвої функції

Методологічні основи процесу словотворення у дітей. Зміст формування словотворення у дітей з порушеннями мовлення. Етапи роботи з формування граматичної системи словотворення у дітей із порушеннями мовлення.

Змістовий модуль 7. Методика навчання синтаксичної сторони мовлення при обмеженнях мовленнєвої функції

Тема 13. Методика формування простого речення при обмеженнях мовленнєвої функції

Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи.

Тема 14. Методика формування складних речень при обмеженнях мовленнєвої функції

Методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Змістовий модуль 8. Методика навчання переказу художніх творів та складання творчих розповідей

Тема 15. Методика навчання переказу художніх творів

Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Відбір творів для переказу та вимоги до них. Завдання, що постають у процесі навчання переказу. Структура занять з переказу.

Тема 16. Методика навчання творчих розповідей при обмеженнях мовленнєвої функції

Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Методика навчання творчого зв'язного мовлення дітей з порушеннями мовлення. Напрями та форми роботи. Засоби вербальної творчості.

Методи навчання:

 Словесні методи:

1. **Лекція з мультимедійним супроводом:** викладач презентує теоретичний матеріал, використовуючи презентації, відео- та аудіофрагменти для кращого засвоєння матеріалу.
2. **Техніка «Хто? Що? Коли? Де? Як?»:** аналіз конкретних кейсів через опитування та обговорення з метою розкриття всіх аспектів проблеми.
3. **Техніки активного слухання:** вправи на розвиток умінь ефективно слухати та аналізувати інформацію.
4. **Інтелектуальні розминки:** короткі вправи для активізації мислення перед основною частиною заняття.

 Наочні методи:

1. **Демонстрація спеціального обладнання:** практичний показ методів діагностики та корекції мовленнєвих порушень.

 Практичні методи:

1. **Вправи та case-study:** робота над конкретними ситуаціями з метою набуття практичних навичок.
2. **Лабораторні роботи:** практичні заняття з використанням спеціального обладнання та програмного забезпечення.

✦ **Інтерактивні методи:**

1. **Робота в парах або групах:** обмін досвідом, сумісний аналіз задач та розвиток комунікативних навичок.
2. **Мозковий штурм:** генерація ідей для розв'язання конкретних проблем або завдань.
3. **Рольова гра:** моделювання реальних ситуацій для підвищення ефективності освітнього процесу.
4. **Дискусії:** відкритий обмін думками на конкретні теми для розвитку критичного мислення.
5. **Індивідуальні навчальні проекти:** самостійна робота над задачами, які вибиратимете самі або отримуватимете від викладача.

✦ **Дистанційні методи:**

1. **Онлайн-семінари через Zoom:** для здобуття додаткових навичок та консультацій.
2. **Moodle:** платформа для самостійної роботи, тестування та завдань.
3. **Google Apps:** використання Google Docs для спільної роботи над проектами та Google Forms для опитувань і збору зворотного зв'язку.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Цей курс відзначається декількома унікальними особливостями, які спрямовані на те, щоб максимально ефективно ознайомити вас із методикою розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення.

✦ **Безпека:**

- у разі ракетних ударів або інших надзвичайних ситуацій, первинним є ваша безпека. Якщо під час заняття оголошують повітряну тривогу, заняття буде негайно припинено, і ми домовляємось із вами про його перенесення на інший час або про асинхронну роботу.

- намагайтеся дотримуватися всіх інструкцій з безпеки, і як тільки можливо, повідомте про ваш стан та можливість продовжити навчання.

✦ **Типи занять:**

- лекції з мультимедійним супроводом: для того, щоб ви мали не лише теоретичні знання, а й зрозуміли, як все це виглядає на практиці.

- практичні заняття: ви отримаєте можливість відточувати набуті навички.

✦ **Дистанційне навчання:**

- використовуються платформи Moodle та Zoom.

✦ **Zoom-заняття:**

• для підвищення ефективності навчання та взаємодії між усіма учасниками, увімкнення відео є обов'язковим. Це допомагає мені як викладачу краще зрозуміти, чи зрозумілі для вас матеріал та методики, а також допомагає зробити процес навчання більш особистісним. Якщо є вагомі причини, через які ви не можете увімкнути відео, будь ласка, заздалегідь повідомте мене про це.

✦ Інтерактивні методи:

- робота в групах та парах.
- Case-study, мозкові штурми, рольові гри.

✦ Домашнє завдання:

• будьте готові до регулярного домашнього завдання. Воно буде не лише теоретичним, а й практичним.

✦ Оцінювання:

• ваша успішність буде оцінюватися на основі виконаних завдань, активності на заняттях та презентації фінального проєкту.

✦ Дедлайни:

• важливо дотримуватися установлених дедлайнів, але якщо у вас є причини, пов'язані з надзвичайними обставинами (як-то ракетні удари, відсутність зв'язку тощо), дедлайни можуть бути переглянуті.

✦ Етика та дисципліна:

• я очікую, що ви будете дотримуватися академічної чесності та професійної етики. Політики використання штучного інтелекту в освітньому процесі БДПУ висвітлені тут – <https://doi.org/10.5281/zenodo.17184253>, я їх підтримую, і Вас прошу уважно ознайомитись.

• що стосується додаткових матеріалів, рекомендованої літератури та онлайн-ресурсів — все це викладено на Google Disk, а посилання на нього є на платформі Moodle та в нашій Telegram групі.

• Спілкуватись і вирішувати нагальні питання будемо в групі в Telegram, допоки освітній процес триває не в стінах нашого БДПУ, і можливі різні форс-мажорні обставини, як то блекаут, локдаун, відсутність зв'язку тощо.

• Мені буде приємно бачити ваші обличчя і чути ваші голоси, тому за можливості прошу вмикати камери і бути активними учасниками освітнього процесу. Крім того, так я зможу через роки вас впізнавати на вулиці і радо привітатися!

Ці політики можуть бути доповнені або змінені в залежності від ситуації. Я, зі свого боку, теж дотримуватимусь всіх означених політик. Якщо у вас є будь-які питання або пропозиції, будь ласка, не соромтеся звертатися. З нетерпінням чекаю на нашу конструктивну взаємодію в процесі вивчення цієї захоплюючої дисципліни!

До зустрічі на заняттях!

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

◆ *Обладнання:*

1. **Комп'ютер з доступом до Інтернету:** для онлайн-доступу до додаткових матеріалів, проведення відеоконференцій.
2. **Манекени та моделі:** для демонстрації анатомії мовленнєвого апарату.
3. **Спеціалізоване програмне забезпечення:** для аналізу мовлення, тестування, тренувань.

◆ *Матеріали:*

1. **Навчальні посібники та методичні матеріали:** включаючи книги, статті, журнали з актуальними методиками корекції мовленнєвих порушень.
2. **Робочі зошити та контрольні завдання:** для практичної роботи та самоконтролю.
3. **Набори карточок, плакати:** з ілюстраціями, схемами для наглядної демонстрації.
4. **Аудіо- та відеозаписи:** з прикладами різних типів мовленнєвих порушень та методів їх корекції.
5. **Інтерактивні матеріали:** онлайн-курси, вебінари, мультимедійні презентації.
6. **Тести та анкети:** для діагностики рівня мовленнєвого розвитку та ефективності корекційних заходів.
7. **Рекомендації для батьків:** брошури, листівки з основними методиками, які можна використовувати вдома для підтримки процесу корекції.

◆ *Додаткові Ресурси:*

1. Zoom: для проведення дистанційних занять.
2. Moodle: де ви знайдете всі необхідні матеріали для курсу, завдання та тести.
3. Google додатки та Canva: для спільної роботи над документами та презентаціями.

Система оцінювання та вимоги:

Є декілька способів оцінки та контролю вашого навчання в ОК «Методика роботи при обмеженнях мовленнєвої функції». Не хвилюйтесь, все це робиться, щоб допомогти вам краще зрозуміти матеріал і подивитися, як ви можете його застосувати на практиці.

◆ **Поточний контроль:**

- **Усний контроль:** це може бути мозкова атака, де ви працюєте в команді для розв'язання конкретної проблеми, або ділова гра, де ви взаємодієте в сценаріях, які можуть статися в реальному житті.
- **Самоконтроль:** ви будете мати можливість самостійно оцінити свої знання або обговорити їх з товаришами по навчанні (пірінгова оцінка).

Рефлексія — це ваш шанс подумати про те, як ви справляєтеся і що можете зробити краще.

- **Тестовий контроль:** тут можуть бути відкриті або закриті питання, які допоможуть вам і нам зрозуміти, як добре ви засвоїли матеріал.

Критерії оцінювання:

Ми дивимося на декілька ключових аспектів:

- Ваше розуміння теорії і того, як її застосувати на практиці.
- Як добре ви можете обговорити і аргументувати свої думки.
- Якість вашої відповіді: чіткість, логічність, послідовність і так далі.
- Ваша здатність інтегрувати знання з інших дисциплін і застосовувати їх для розв'язання задач.

✦ Підсумковий контроль:

В кінці семестру буде екзамен, який охоплює все, що ми вивчали.

Як я оцінюватиму на екзамені:

1 2 3 4 **Усний екзамен:** тут у вас є 30 білетів на вибір. В кожному білеті три питання: два з теорії і одне практичне. АБО

1 2 3 4 **Письмовий екзамен:** 25 тестових питань (закриті та відкриті). Кожне питання оцінюється в 1 бал. Плюс ще є індивідуальне практичне завдання на 25 балів.

Мінімум і максимум балів:

- Щоб взагалі сісти на екзамен, треба набрати хоча б 25 балів протягом семестру.
- Максимум, який можна набрати на самому екзамені, — 50 балів.

✦ Як рахують загальний бал:

- Бали за весь семестр (макс. 50)
- Плюс бали за екзамен (макс. 50)

У кінці можна набрати 100 балів, якщо у вас все ідеально.

Сподіваюся, тепер усе зрозуміло!

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Основні

1. Лопатіна Г.О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку. Берд.: ФОП Ткачук О.В., 2014. 254 с.

2. Лопатіна Г.О., Мицик Г.М. Методичний комплект для комплексного логопедичного обстеження дитини дошкільного віку. Запоріжжя: БДПУ; Київ: ФОП Самченко А.М., 2024. 230 с.+28 с.

3. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навч. пос. для студ. вищих пед. навч. закл. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.

4. Прохоренко Л.І. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ооп та рівнів підтримки в освітньому процесі. 2021. 200 с.
5. Ревуцька О. В. Збагачення лексичного запасу молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення у процесі застосування словотворчих засобів. Донецьк: Юго-Восток, 2007. 181 с.
6. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення. К. : Актуальна освіта, 2013.
7. Чередніченко Н.В. Формування та корекція складової структури слова у дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку : навчально-методичний посібник. Київ, 2019. 130 с.
8. Чередніченко Н.В. Порушення письма у молодших школярів : діагностика та корекція : навчально-методичний посібник. К. : ДІА, 2018. 248 с.
9. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ). Навчально-методичний посібник (курс лекцій). К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 208 с.
10. Чередніченко Н.В. Формування фонетико-графічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах корекційного навчання. К.:ДІА, 2016. 212 с.
11. Шеремет М.К. Методика навчання української мови молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку (у процесі застосування словотворчих засобів): навч. Посібник. К., 2009. 195 с.

Додаткові

1. Базима Н. В. Розвиток мовлення дітей з аутизмом. Харків : Ранок, 2018. 144 с.
2. Богуш А.М. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку: навчально-методичний посібник. К. : Слово, 2017. 392 с.
3. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти: для всіх вікових груп. Х.: Ранок, 2013. 192 с.
4. Єріна О. В., Лопатіна Г. О. Активізація мовлення мовчазних дітей \ Єріна О. В., Лопатіна Г. О. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (20-21 квітня 2023 року) : збірник тез.* – Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 137-140.
5. Лопатіна Г. О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Луганськ, 2012. 23 с.
6. Лопатіна Г. О. Методика навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Бердянськ, 2012. 213 с.

7. Лопатіна Г. О. Наукові підходи до навчання діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку. *Зб. наук. праць Бердян. держ. пед. ун-ту : Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2008. № 4. С. 158-164.
8. Лопатіна Г. О. Педагогічні умови розвитку діалогічного мовлення в молодшому дошкільному віці. *Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / гол. ред. Мартинюк М. Т.* Умань : ПП Жовтий, 2010. Ч. 4. С. 142-149.
9. Лопатіна Г. О. Становлення мовленнєвої особистості дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Психологічні науки». 2019. № 4. С. 254-259.
10. Лопатіна Г. О. Етапи формування діалогічного мовлення. *Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту : Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2010. № 3. С. 156-160.
11. Лопатіна Г. О. Діалогічне мовлення молодшого дошкільника: гендерні особливості. *Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка : Педагогічні науки*, 2011. № 20. С. 206-213.
12. Лопатіна Г. О. Особливості діалогічного мовлення дітей молодшого дошкільного віку у ситуації російсько-українського білінгвізму. *Наук. вісн. Мелітопол. держ. пед. ун-ту. Сер. Педагогіка*. Вип. 7. Мелітополь : Вид-во «Мелітополь», 2011. С. 304-311.
13. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота). К.: Слово, 2016.
14. Програми з корекційно-розвиткової роботи для підготовчих, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення : «Корекція мовлення», «Корекція розвитку» / За ред. Е.А.Данілавічюте, А.А.Колупаєвої, Л.І.Трофименко, Ю.В.Рібцун. К. Чернівці : Букрек, 2017. 152 с.
15. Рібцун Ю. В. Сходінками правильного мовлення : навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2018. 240 с.
16. Руденко Т. І., Лопатіна Г.О. Збагачення активного словника дітей з порушеннями мовлення в процесі ігрової діяльності. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (20-21 квітня 2023 року)* : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 217-219.
17. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.
18. Сухомейло В. В., Лопатіна Г.О. Формування діалогічного мовлення дітей з порушеннями мовлення в театралізованій діяльності. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (20-21 квітня 2023 року)* : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 237-239.

19. Шеремет М.К. Розвиток мовленнєвої активності дітей с аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навчально-методичний посібник. К.: ДІА, 2017. 192 с.

20. Suchikova, Y., & Berdyansk State Pedagogical University. (2025). Політика використання штучного інтелекту в освітньому процесі Бердянського державного педагогічного університету. Zenodo.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17184253>

Інтернет-ресурси

1. <https://edu.bdpu.org/>
2. <https://dspace.bdpu.org.ua/login>